

Følgegruppemøde:

Dato: 1. juni 2006

Tid: 19:00 - 21:30

Sted: Biblioteket i Stenlille, Hovedgaden 37

1. Godkendelse af dagsorden
2. Godkendelse af referat
3. Friluftsliv og formidling i Åmosen. Indlæg v. Jørgen Stolz. Se vedhæftede notat af Anders Fischer
4. Odder i Åmosen (Indlæg v. Eilif Byrnak). Se vedhæftede notat af Eilif Byrnak
5. Skov og Naturstyrelsen har ordet (Indlæg ved Mikael Kirkebæk)
6. Kulturarvsstyrelsen har ordet (indlæg ved Erik Johanssen)
7. Henrik Bundgaard har ordet. Fremlæggelse af og svar på tidligere fremsendte spørgsmål.
8. Følgegruppens afrapportering - hvad er de enkeltes forventning.
1. 9. Nye mødedatoer
 - i. Møde COWI tegner og fortæller + første udkast til en afrapportering fra følgegruppen
 - ii. Møde drøftelse af det endelige produkt
 - iii. Offentligt møde imellem de to førnævnte møder.
9. Bordet rundt
10. Eventuelt

Tilstede:

KHH Kjeld Hansen (Formand), Vestsjællands amt
KBR Kjeld Braun, Stenlille Kommune (til klokken 21.15)
SUN Sussi Neergaard, Foreningen til bevarelse af naturen i den østlige del af Åmosen
HBU Henrik Bundgaard, Sommerhus og Frijordsejerne
ARH Arne Hastrup, Danmarks Naturfredningsforening
FLL Flemming Larsen, Friluftsrådet
PCR Peter Christensen, Sjællandske Familielandbrug
KVJ Karsten Vig Jensen, Landbosjælland

Observatører

ARJ: Arne Jørgensen, Skov- og Naturstyrelsen, Styregruppen
MIK: Mikael Kirkebæk, Skov- og Naturstyrelsen, Styregruppen
EJH: Erik Johanssen, Kulturarvsstyrelsen, Styregruppen
AFI: Anders Fischer, Kulturarvsstyrelsen, Styregruppen

Talere:

EJH: Erik Johanssen, Kulturarvsstyrelsen, Styregruppen
EBY: Eilif Byrnak, Vestsjællands Amt
JØS: Jørgen Stoltz

Fraværende med afbud:

Niels Wichmann, Det Regionale Museumsråd

Referat

1. Godkendelse af dagsorden

KHH: Nogen bemærkninger til dagsordenen. Jørgen Stoltz rykkes ned som pkt. 6 og pkt 3 bliver om odder i Åmosen ved Eilif Byrnak. Henrik Bundgaard har sendt en række spørgsmål. Jeg har nogle svar til disse. Vi kører dagsordenen.

HBU: Jeg har sendt separate punkter til dagsordenen. Det var ikke meningen, at disse skulle ind under ét punkt kaldet "Henrik Bundgaard har ordet". Det er forskelligartede punkter. Det er ikke realistisk at nå alle de punkter der er på dagsordenen. Det er mere regulært at tage en diskussion af hvornår vi kan behandle punkterne. Jeg har derfor lavet et alternativt forslag til dagsordenen.

KHH: Med hensyn til spørgsmålene har jeg et svar til disse. Vi behandler de fire punkter på mødet.

Dagsordenen herefter godkendt, med tilføjelse af HBU's fire punkter.

2. Godkendelse af referat

KHH: Vi har modtaget et meget fyldigt referat. Der mangler stadig et par stykker og jeg er godt klar over at SNS er hårdt belastet, men jeg gerne opfordre til at der gives assistance til Morten Rolsted, da referaterne er en opgave, som kan klares af andre. Referaterne er en meget vigtig del af Følgegruppens afrapportering.

Referatet herefter godkendt.

3. Odder i Åmosen (Indlæg v. Eilif Byrnak). Se notat af Eilif Byrnak på hjemmesiden (www.aamoseprojektet.dk)

Indlægget var i meget høj grad baseret på det notat, der er lagt ud på hjemmesiden og der henvises derfor til dette.

Nogle hovedpunkter fra indlægget var dog:

- Den lille bestand der er af odder på Sjælland findes i den vestlige del af Åmosen. Sådant har det ikke altid været. Man kan af tidligere tiders afskydningstatisiker se at det område der blev skudt flest oddere var den østlige del af Åmosen
- En odderfamilie har en radius de bevæger sig inden for på 20 km²
- Der er mulighed for spredning fra det nuværende kerneområde. Dette kræver dog at leveforholdene forbedres både i kerneområdet og i områder, som den kan spredes til – for eksempel den østlige del af Åmosen.

4. Skov og Naturstyrelsen har ordet (Indlæg ved Mikael Kirkebæk)

MIK: Jeg er blevet at sige lidt om de politiske og økonomiske rammer for projektet. Der har været fokus på Åmosen gennem længere tid, ikke kun med hensyn til naturgenopretning, men også på højere politisk niveau. Man har hele tiden været klar over, at det man snakkede om var et stort politisk projekt. Derfor har man inddelt det i et antal faser. Det er naturligt for store projekter, at det tager tid at kvantificere dem, for det er en forholdsvis kompliceret størrelse at håndtere. I dette tilfælde har man handlingsplanen fra 2001, som så blev fulgt op af en anbefaling af, at man gennemførte en samfundsøkonomisk analyse, som er noget man normalt kun gør når man har med et stort projekt at gøre. En sådan analyse er en videnskab for sig, som i det her tilfælde sanktionerede projektet. Undervejs

under den samfundsøkonomiske analyse rejste oppositionen beslutningsforslag i Folketinget om Åmosen. Dette forslag blev stemt ned. Man har insisteret på at have et så godt beslutningsgrundlag som muligt og det sidste led i den forbindelse er den igangværende forprojektering.

Økonomisk fungerer det på den måde, at hvert år bliver der på finansloven afsat et beløb til naturgenopretningsprojekter. I år figurerer der 116 mio. kroner til naturgenopretningsprojekter. Hvis et projekt har en særlig bevågenhed, kan nogen af de 116 mio. kroner blive øremærket til projektet. Det er sket for Åmosen. Hvis man efter forprojekteringsfasen beslutter sig for at gennemføre projektet vil det sandsynligvis også være sådan, at man øremærker et beløb til projektet.

KHH: Vi, i Følgegruppen, skal jo levere et produkt til Styregruppen, som så skal levere noget videre Ministerierne, som så skal levere videre ind til Folketinget. Hvilke ideer har i med det arbejde vi laver. Hvordan kan vi som Følgegruppe være med til at påvirke forprojekteringen.

MIK: Processen, som ligger foran os nu er at forprojekteringen afsluttes omkring sommerferien. Vi har et konsulentfirma ind over, som laver tekniske beregninger og dels har vi borgerinddragelsesproces, som der kommer et udsagn ud af. I er en gruppe som kan komme med udtalelse om projektet. Så der vil ligge en samlet redegørelse, som vi kan bære videre til ministeren. I et projekt af denne størrelsesorden, er det i sidste ende ikke Skov- og Naturstyrelsen, som træffer afgørelsen om projektet bliver til noget eller ej, det er op Folketinget at træffe beslutte dette.

KHH: Når der så er enighed om at gå i gang med projektet, skal der i gang med detailplanlægningen. Det vil sige VVM(Vurdering af Virkning for Miljøet), inddragelse af borgerne én gang til om de konkrete tiltag der skal ske for at kunne realisere projektet. Hvad er tidshorizonten for et sådant projekt?

MIK: Det er svært at sige. Det kommer an på hvordan man griber det an. For en VVM kommer der til at gå det meste af et år. Projektet er så stort, så det vil tage noget tid.

HBU: En ting er at der bliver lavet et økonomisk grundlag, men retsgrundlaget for at gennemføre projektet over for lodsejere er vel en særlov. Er der noget grundlag for ekspropriation i anden lovgivning.

MIK: Retsgrundlaget ligger i naturbeskyttelsesloven, som indeholder muligheder for ekspropriation, som man dog ikke i praksis anvender særlig meget. Der kan også være at man for dette projekt vælger at gennemføre en særlov fordi projektet er meget omfattende. På den måde får man et meget klart grundlag. Men dette er helt op til en politisk beslutning

CVJ: Som det har fremgået af referaterne, så er spørgsmålet om jordopkøb af væsentlig betydning. Det er af afgørende betydning for landbruget at der bliver gjort opkøb, så man kan opnå en tilfredsstillende jordfordeling. Er der nogen midler overhovedet til at fortage opkøb?

MIK: Ja, det er der. På årets finanslov er der afsat 10 mio. kroner. Vi er meget opmærksomme på hele emnet med hensyn til puljejord og dets betydning

CVJ: Hvis der opstår mulighed for et konkret køb, vil I så være i stand til at gøre det.

- MIK: Ja, inden for rammerne af de afsatte midler.
- KHH: Ligger de 10 mio. kroner som en del af de 20 mio. kroner?
- MIK: Ja, det er den ramme som projektet er en del af
- KHH: Er problemet, at så længe der er et skitseprojekt, som ikke er godkendt, vil man ikke afsætte midler til større opkøb
- MIK: Ja.
- SUN: Jeg sidder her med "vejledning om prioritering og behandling naturforvaltningsprojekter 2005", udgivet af Skov- og Naturstyrelsen. Det såkaldte kriteriepapir. Det fremgår, at kulturhistoriske interesser, herunder kulturmiljø varetages som en integreret del af naturforvaltningsprojekter. Der står samtidig at der anvendes ikke naturforvaltningsmidler, som alene eller hovedsageligt har til hensigt at fremme et kulturhistorisk sigte. Der er vel det man gør her?
- MIK: Det er sådan, at naturforvaltningsprojekter ofte kan tilgodese en masse hensyn på samme tid. Vi er ikke i tvivl om, at det er både natur og kultur der tilgodeses. Der er både store kulturhistoriske og natur interesser i det her projekt. Det er et kombineret projekt – der er ikke nogen konflikt.
- SUN: Med hensyn til ekspropriation, så står der i samme publikation, at uanset naturbeskyttelseslovens bestemmelser om forkøbsret og ekspropriationsret med vider, så er loven i udgangspunktet baseret på frivillighedsprincippet, hvor styrelsen etablerer et konstruktivt samarbejde med lodsejere, som frivilligt sælger arealer til brug for til naturforvaltningsprojekter. Hvor mange lodsejere, som er imod skal der til her for, at man ikke kan ekspropriere?
- MIK: Det er ikke til at svare på.
- SUN: Hvis nu alle lodsejere siger "nej tak", hvad så?
- MIK: Hvis alle siger nej, så bliver der ikke noget projekt.
- SUN: Hvad nu hvis halvdelen ikke vil?
- MIK: Det kan jeg ikke vide. Hvordan ser man på den situation på det givne tidspunkt.
- SUN: Men en ekspropriation i tilfælde så mange siger nej det vil ikke ske
- MIK: Det er ikke set før.
- HBU: Projektet har et problem i og med at det fremstilles som et naturprojekt. Folk har en subjektiv holdning til dette og synes i bund og grund at naturen er god nok. Hvis man siger at man har natur som er god, men at man har et kulturhistorisk bevaringsproblem, så kan folk forholde sig til dette på en helt anden måde.
- ARH: Det er et naturgenopretningsprojekt, hvor man skaber et kæmpemæssigt vådområde og så er der også det kulturhistoriske aspekt, som gør at man slår to fluer med ét smæk. Der ligger et stort potentiale i en vådgøring i Åmosen – man

kan beskytte naturen. Dette kommer oveni den nære natur, som man ser og opfatter til daglig. Det der skal redegøres for af Skov- og Naturstyrelsen, er på hvilken måde kan man leve op til ansvaret omkring beskyttelse man habitatnaturtyperne.

- ARJ: Dette er ikke et enten/eller spørgsmål! Det er ikke enten et naturprojekt eller et kulturhistorisk projekt. Det er både og! Projektet varetager de to interesser ligestillet. Iflg. værdisætningsanalysen, som man måske rynker på næsen af sætter folk bevaring af kulturhistorie højere end naturen målt i betalingsvilje. Det er to ministre der står bag og kommer det på finansloven er det mere end de to ministre der står bag. Det er havnet i vores system, det kan bl.a. have baggrund i at vi har været inde og lave naturgenopretning før og at vi har en decentraliseret struktur.
- KHH: Nu er vi inde i en diskussion vi har haft en to – tre gange. Det kører på holdninger. Vi er godt klar over hele vejen rundt om bordet, at det er et spørgsmål om både kultur og natur. Det som Henrik påpeger, er at der uden for denne kreds er noget tvivl om hvad det her går ud på – der har Styregruppen en opgave med at informere opad at der er behov for yderligere information.
- KBR: Jeg giver jer ret i det I siger, ellers sad jeg ikke her. Jeg har oplevet at Henning Fougts initiativgruppen havde præsteret nogen utrolig flotte plancher på et møde og nogle foldere og billeder og kom med et budskab – ”nu skal I se et projekt vi har her. På side 17, var der nogle kort af området med nogen røde streger. Folk bryder sig IKKE om at nogen kommer og siger ”nu laver vi en sø på jeres ejendom”. Det var det folk blev sure over. Henning Fougts var på sammenlægningsudvalgets møde i går (Ny Sorø kommune) og han forklarede at det var det her der gik galt og han beklagede at han havde lavet ballade, men jeg har fået solgt ideen. Derfor skal styregruppen ud og fortælle og skære ud i pap for dem som har det i baghaven – ”det er det her vi vil lave”. Folk kan ikke vide det – de har ikke siddet med ved de her møder. Man er nødt at sørge for at folk har en forståelse for hvad det er man er ved at lave herude og måske endda en accept af det.
- SUN: Du henviser til den samfundsøkonomiske analyse og at den viser en betalingsvillighed i forhold til ”kulturhistorie” der er helt unik. Det er ikke rigtigt. Den viser en betalingsvillighed i forhold til ”fortidsminder”. De laver en ”koket” lille omskrivning og siger at ellers kan folk ikke forstå det. Det er tendentiøst og kritisabelt. Fortidsminder er stendysser og lignende. Det er det folk vil betale for – man har ikke spurgt dem om noget de aldrig kommer til at se.
- ARH: De mekanismer der starter hver gang i en lokalbefolkning. Bare der er en der siger at nu skal Åmosen under vand, så går der panik i folk, selv om man bor der oppe hvor der aldrig kommer til at stå vand. Mit slag på tasken er, at ¾ aldrig vil få problemer med vand. Det er vel hysterisk at reagere på denne måde. Folk må engagere sig og lige præcis Styregruppen her har taget initiativ til borgermøder og så har man pligt som borger til at møde op. På borgermødet fik man fra SNS en sober forklaring om, at det er forprojekt vi er i gang med. Det er en lidt lad demokratisk holdning, at man ikke gider møde op. Der var for øvrigt fint fremmøde på mødet her i byen. Der er ikke noget konkret at forholde sig til .
- PCR: Det er gået galt i byen er at dem der ejer jorden herude skulle finde ud af omveje at der var et projekt (Naturparkprojektet)
- KHH: Vi skal prøve at samles på en eller anden måde om det her.

- HBU: Der skal være gennemsigtighed. Det består i at alle berørte parter bliver oplyst. Hvis det er et projekt, så har de også haft mulighed for at give deres besyv med. Og det er en stor ansvarsopgave for dem der har projektledelsen at holde styr på. Der er en stor forskel på naturpark projektet og det her, hvor der er gået lidt mere systematisk til værks med at komme ud til de berørte lodsejere, men der er stadig et "issue" der, som er mere af teknisk karakter.
- KHH: Der er et forløb i det her. Man er nødt til først at advisere at man har nogen ideer og visioner og så skal man ud og lave nogen undersøgelser. Vi mangler det færdige projekt, hvor vi skal forholde os til koter og tage stilling til hvad betyder det her rent praktisk.
- CVJ Vi oplever igen resultatet af "Svend Auken effekten" – måden han og hans politiske ønskede at køre den slags sager på. Og det er vi jo så blevet klogere på i det her projekt.

5. Kulturarvsstyrelsen har ordet (indlæg ved Erik Johanssen)

Der vil snart komme et indlæg på hjemmesiden, som refererer til dette indlæg og der henvises derfor til dette. Hovedpunkter i indlægget var:

Åmosen er internationalt kendt for sine moseboplader fra jægerstenalderen og den tidligste bondestenalder. Berømmelsen skyldes de fint bevarede kulturspor af organiske materiale. Vi kender allerede et stort antal fortidsminder i mosen, og mange flere er fortsat skjult nede i tørven.

Vi prøver nu at sikre de vigtigste dele af kulturarven i Åmosen ud fra filosofien om, at man bør gemme en bid af det bedste til eftertiden, som vil have bedre metoder og stille nye spørgsmål. Hvis man skal sikre kulturarven i mosen varigt, skal kulturlagene konstant ligge under grundvandsspejlet – selv i de tørreste sommeruger.

Åmosen er Europas vigtigste fundområde for:

- kunst fra tiden mellem istiden og landbrugets indførelse
- redskaber fra indlandsfiskeri i stenalderen
- indlandsboplader fra tiden mellem istiden og bondestenalderen med gode bevaringsforhold for organiske materiale
- ofringer i vådbund i bondestenalderen.

Dertil kommer at sporene af tørvegravningen i 1940-1950'erne har fortællerværdi om nyere tids historie og energiforsyning.

Problemet for bevaring af kulturarven i østlige Store Åmose er det kunstigt sænket vandspejl i åen og dræning+pløjning. Idealtilstanden for varig sikring af de arkæologiske værdier i moselagene er våde enge, som plejes af græssende kører. På arealer, som har "sat sig" meget pga. afvandingen, kan det blive nødvendigt at etablere lavvandede søer. De giver oplevelsesværdi for publikum: Spændende natur oven på langtidsholdbar kulturarv.

Udtræk fra den efterfølgende diskussion:

- FLL: Inden for naturen har man habitatområderne. Har man på samme måde inden for arkæologien direktiver der binder Danmark til at beskytte kulturarven?
- EJH: Man ikke nogen juridisk bindende konventioner på samme måde som med Habitatområderne. Men det er i sin vorden.
- SUN: Det du beskriver er det der er i Hele Åmosen. Hvad har I tænkt jer at gøre ved resten (red.: Åmosen uden for projektområdet)
- EJH: Der er der også meget væsentlige kulturarvsinteresser. Der må vi fra Kulturarvsstyrelsen alvorligt overveje hvad vi vil gøre for at bevare det
- SUN: Hvor meget vil det koste at grave det hele ud?
- EJH: Det er meget vanskeligt at sige. Jeg kan sige forskellige tal uden at vide om det er rigtigt – men det er MEGET.
- AFI: Vi ved ikke hvad der gemmer sig – vi kan se på det vi kender.
- SUN: Uanset hvad, så er det den bedste løsning for eftertiden, det er også den billigste løsning?
- EJH: Ja, det vil det være

6. Friluftsliv og formidling i Åmosen. Indlæg v. Jørgen Stolz.

Hovedelementerne i indlægget:

- ❖ Der er ikke nogen videre organiseret brug af området, andet end lidt kanosejlads, lidt privat organiseret ridning mv
- ❖ Det er vigtigt at satse på kombinationen af formidling og friluftsliv
- ❖ Det der kan formidles, er de ting der er specielle for området:
 - fx lyngene og de tørvedannelser, som de har medført. Dette vil kræve en eller styret adgang
 - Et andet emne er fx tørvearbejderne – hvor i Danmark kan man finde en "guldgraverlejr", som den kunne findes i området.
 - Bygningerne i Husedelejren er et helt fantastisk kulturhistorisk minde
 - Man kan kopiere dette og lave formidling i bygninger, som er tilsvarende dem tørvegraverne og arkæologerne har levet og arbejdet i – fx for lejrskoler
 - Dyr på græs er også noget der kan formidles

- ❖ Jo mere styret formidlingen er desto mindre forstyrrende er den for lokalområdet, da den vil foregå i aktivitetsområder og aktivitetscentre og store områder vil ikke blive berørt
- ❖ Det er ikke et område der vil give store kanosejladser det er der andre områder til (Gudenåen, Sverige mv)
- ❖ Hvis det bliver vådgjort mere, vi der blive plads til både fauna i områderne og fx kanosejlende
- ❖ Stisystemerne kan fx være trampede, markerede stier (markeringen skal sættes i lav højde, så den ikke generer/forstyrrer i landskabet)
- ❖ Ambitionsniveauet og dermed hvor omfattende anlæg man vil lave, kommer an på hvilken målgruppe man har for friluftslivet – lokalt – regionalt – nationalt – internationalt

Udtræk fra den efterfølgende diskussion:

- FLL: Der er stort set ikke adgang pt. Det drejer sig om at styre adgangen. Erfaringer fra andre steder fx Holland, viser at der kan skabes arbejdspladser som følge af friluftslivet
- ARH: Det er et nationalt projekt. Dette forpligter til at lave noget ordentligt
- KVJ: Jeg har en artikel fra JP explorer om en Nationalpark i Spanien. Der ønskede de lokale ikke at have meget omsiggribende turisme. Det er væsentligt at der er lokalt engagement.
- AFI: Noget adgang skal der være – men hvor meget er for meget?
- SUN: Der er allerede udbredte muligheder for adgang, som der ikke er officielt kendskab til
- KVJ: Hvis samfundet vil projektet, skal adgangen være meget styret med meget klare grænser
- FLL: Ved forøget adgang er der behov for partnerskaber. Der er også behov for aftaler som friholder lodsejere for gener med vedligehold med mere.
- ARH: Det kan gøres uden konflikter. I stedet for lidt ro og fred kan det gøres med fuld fred over det hele på naturens præmisser.
- Flere: Det er ikke muligt at snakke konkret om hvor meget og hvorledes uden at kende scenarierne. Eventuelt diskuteres dette videre, når der foreligger konkrete scenarier. Desuden, blev det lagt op til Styregruppen at arbejde videre med emnet. Dette kan ikke gøres på 15 minutter

7. Henrik Bundgaard har ordet. Fremlæggelse af og svar på tidligere fremsendte spørgsmål.

ARH havde gjort indsigelse mod at diskutere dette. Efter nogen diskussion, blev det Besluttet at punkterne ville blive behandlet.

- HBU: Jeg har ikke bedt om et punkt der hedder "Henrik Bundgaard har ordet". Punkterne skal ses som adskilte punkter, som hver især skal have den tid det er nødvendigt for at behandle dem ordentligt.
- Red: Punkterne blev behandlet separat og er derfor gengivet separat nedenfor sammen med den oprindelige tekst fra Henrik Bundgaards dagsordensforslag. Dog blev to

punkter behandlet under ét (punkt 10.1 og 10.2) Derfor er de efterfølgende punkter også rykket i referatet i forhold til dagsordenen

8. Berørte lodsejere(Henrik Bundgaard):

Henrik Bundgaard ønsker at følgegruppen får en fuldstændig oversigt (regneark) over berørte lodsejere på formen:

Matr. Nr. – Kommune - Ejendomstype (fra BBR frijord/sommerhus/landbrugsejendom/fredskov/ o.s.v) – Ejendommens Adresse(Vej – Postnr –by) – Ejers navn - Ejers Adresse(Vej – Postnr –by), Ejers kontaktoplysninger (telefon-mobil-fax-email) – Repræsenteret af (Organisation – Navn) – Status (Oplysninger mangler/fejlbehæftet/ajour)

Begrundelse:

Der er tilsyneladende store problemer med at fremstille lister over berørte sommerhus og frijordsejere, og formentlig også øvrige lodsejere.

Da det er afgørende for følgegruppens kortlægning af konsekvenser for de berørte lodsejere, at vi ved hvem lodsejerne er, anser jeg det for vigtigt at følgegruppen drøfter problemstillingen, og eventuelt anmoder styregruppen om at prioritere denne opgave.

ARH: Mit råd er til Henrik er at der på Stenlille kommune er de oplysninger du har behov for.

KHH: Vi har haft fat i alle tre kommuner og det er de oplysninger vi kan få fat i.

MRO: Vi har gået temmelig langt for at skaffe de her oplysninger. Det er et kæmpearbejde bare at holde dem ved lige. De ændrer sig dagligt. Vores nuværende lister er opdateret den 30.05. I dag har vi den 01.06 – der kan sagens være sket ændringer i mellemtiden.

HBU: Det er ikke fordi jeg ikke gerne ville påtage mig den her opgave. Jeg har kompetencen til at hjælpe med at lave det udtræk, som kunne gøre at man kun skal definere udtrækket. Det er ikke min opgave, jeg sidder her som politisk repræsentant og jeg har ikke nogen ressourcer til dette. Det har Projektlederen og det har Styregruppeformanden. Det er projektet der afføder en opgave. Jeg gør bare opmærksom på, at her er et emne. Jeg må så tage forbehold for, at det ikke er alle dem som hører til den kategori jeg repræsenterer, som jeg kan komme i kontakt med.

SUN: Det er det principielle i det, at det er min opgave at sørge for at finde ud af hvem der lodsejere i det her projekt. Det synes jeg ikke, at det er. Jeg repræsenterer dem der er medlem af min forening, dem har jeg styr på. Det er ikke min opgave at vide hvem der er lodsejere i projektet. I må da vide hvem det er og hvem der bliver berørt af det.

ARH: Det vi diskuterer er vel, hvem som skal forpligtes til at sørge for at Henrik kan få sit bagland i orden.

KVJ: Jeg repræsenterer større lodsejere, som vi har styr på. Det er samfundets opgave at sørge for at vi for styr på det her. Hvid den her proces ikke er færdig, så må samfundet sørge for at det igangsættes.

ARJ: Morten har været igennem den liste mange gange. Der vil altid komme ændringer. Der kan godt være fejl. Set med mine briller, er det ikke verdens

undergang, hvis en enkelt sommerhusejer ikke er med. Vi er ikke over i detailprojekteringen endnu.

HBU: Jeg er glad for at styregruppen påtager sig ansvaret for det. Det er egentlig det det handler om.

KHH: Alle kan forstå at alle er interesserede i at de her lister er tilgængelige. Der må være kapacitet i Skov- og Naturstyrelsen for at sørge for, at det her kommer på plads. Jeg er helt på linie med Karsten. Selvfølgelig kan der være fejl i lister, men hvilken fejlmargen taler vi om. Hvis der er 60 på listen, er der måske 1 eller 2 en gang hvert halve år.

HBU: Man kan lave versionsstyring.

KHH: Er det noget Skov- og Naturstyrelsen vil påtage sig?

MRO: Vi er der nu, hvor vi kan lave versionstyring.

KHH: Punktet afsluttet

9. Lavbundsudpegning (Henrik Bundgaard):

Lavbundsudpegningen i regionplanen er for mig at se det eneste reelle retsgrundlag for en vandstandshævning i projektområdet, medmindre der laves en særlov på linie med Skjern Å projektet.

Baggrund: Det meste af projektområdet er i amtets regionplantillæg udpeget som lavbundsområde. I forbindelse med følgegruppens indstilling om de forskellige scenarier, er det vigtigt for mange lodsejere at få ophævet reservation af lavbundsarealer, idet omfang af de udgår af scenarier for vandstandshævning, idet lavbundsudpegningen i praksis forhindrer normal udvikling af ejendommene og har karakter af ekspropriation uden erstatning.

Lavbundsudpegningen er desværre foregået uden at de relevante høringsprocedurer er blevet overholdt (jvnf. ombudsmandens afgørelser i lignende sager) for de dele af projektområdet hvor de ugeblade som amtet annoncerer i ikke udkommer.

Som repræsentant for sommerhus og frijordsejere vil jeg derfor finde det positivt, hvis følgegruppen kan samles om at anbefale at regionplanens lavbundsudpegning ophæves for de af projektområdets scenarier som følgegruppen ikke kan anbefale gennemført. Som lodsejer vil det alt andet lige være bedre med en afklaring af fremtiden, frem for en arealreservation på ubestemt tid.

KHH: Det handler om noget som er uden for følgegruppen, men jeg har kontaktet amtet vedr. status for området. Jeg har kortmateriale med, som kan gå rundt. Nu skal vi ikke sagsbehandle Mosevej 13. Du har spurgt til status for området. Det her kortmateriale angiver, området er potentialet vådområde ifølge regionsplanen. Det der er sommerhusområde, er et lille felt ned mod Stenlille. (Mellem Campingpladsen og Granbakkevej).

HBU: Det som er mit ønske er at man på det tidspunkt hvor man laver en indstilling til et forprojekt, hvis man kan komme med en holdning til vandstandshævningen at man også konstaterer med hensyn til arealreservationen og

lavbundsudpegningen, at man kan ophæve den for de områder som man kan vurdere ikke skal være genstand for en vådgøring, fordi det er jo en reservatoin, indtil man får afklaret og lavet nogen konklusioner, med den praktiske effekt, at den hindrer byggeri og ombygning i området på eksisterende ejendom. Jeg vil meget gerne have at man konkluderer på punktet og fører til referat – eventuelt udskyder behandlingen.

KHH: Du har et ønske på frijords- og sommerhusejernes vegne om at ændre nogen ting, som ligger langt uden for følgegruppens kompetanceområde. Vi kan anbefale og tage hensyn til det.

ARH: Jeg kan ikke anbefale noget. Det her er ikke et lokalt aspekt det er en generelt landsdækkende politisk beslutning, at man skal udpege de her områder. Et er det her projekt, noget andet er de lavbundsområder der ligger uden for projektet. Dem vil Danmarks Naturfredningsforening ikke sælge på et følgegruppemøde. Det er kerneområder.

10.1 Infrastruktur(Henrik Bundgaard):

Vandstandshævnings konsekvenser for områdets infrastruktur i form af veje, stier, el, vand, telefon og kloakering bør undersøges, og det bør belyses hvordan ejendommenes anvendelighed kan sikres ved opretholdelse af områdets infrastruktur.

1. Hvilke konsekvenser har ændringerne for
 - a. Veje
 - b. Stier
 - c. El
 - d. Vand
 - e. Telefon
 - f. Kloakering

Punktet ønskes belyst for hvert af scenarierne, og det forudsættes at de enkelte scenarier er veldefinerede, bl.a. hvad angår kote for vandstand

10.2 Ejendomme der påvirkes af vandstandshævning(Henrik Bundgaard):

Vandstandshævnings konsekvenser for den enkelte ejendom bør belyses.

1. Er konsekvenserne af en sådan karakter, at ejendommens bliver uanvendelig
 - a. Skal ejendommen nedrives ?
 - b. Hvad er omkostninger ved nedrivning og bortskaffelse af bygningsaffald ? (Asbest m.m.)
 - c. Hvilke erstatningsmuligheder er der for ejeren
2. Er konsekvenserne af en sådan karakter, at ejendommen bliver skadet, hvis der ikke foretages afværgeforanstaltninger
 - a. Skader på bygninger
 - b. Skader på jord og planter
 - i. Fugtiggørelse af jord
 - ii. Træer der bliver ødelagt
 - c. Skader på befæstede arealer og belægninger
3. Er det muligt at foretage afværgeforanstaltninger

- a. På bygninger
- b. På jord og planter
- c. På befæstede arealer og bygninger

KHH: Ejendomme der påvirkes af en vandstandshævning og infrastruktur. Begge punkterne ved vi jo først noget om, når vi har et scenarium og i den forbindelse skal der jo foretages en Vurdering af Virkninger for Miljøet (VVM), som også omhandler de forskellige ting du nævner her

HBU: Det var jeg ikke klart over. Jeg har skrevet det her ud fra perspektivet for de lodsejere som jeg repræsenterer, som kan blive berørt af det her med nogen konsekvenser som som man skal afbøde og og kompensere for. De her punkter har jeg vurderet som relevante for mit bagland.

KHH: Punkterne er relevante og Følgegruppen skal tage dem med i afrapporteringen til Styregruppen. Hvis man endelig i Folketinget vedtager at gå videre med et projekt, da skal man man så gennemføre den nævnte VVM, som blandt andet indeholder to offentlighedsfaser/høringsfaser hvor man skal komme med input til det endelige projekt.

HBU: Det vil jeg være glad for fremgår tydeligt af referatet.

11. Følgegruppens afrapportering - hvad er de enkeltes forventning.

KHH: Jeg har lavet et oplæg til dette. Jeg har forestillet mig at vi skal lave en samlet afrapportering til Styregruppen. Vedhæftet med referatet. Kan indeholde arbejdsform, samlet anbefaling (hvis muligt), specielle problemstillinger i henhold til kommissoriet og hver enkelt organisations holdninger og forventninger til skitseprojektet på minimum. 1 side per organisation.

FLL: Jeg vil gerne have Formidling inkluderet

SUN: Vi snakker afrapportering af et forprojekt, hvis indhold vi ikke kender endnu. Jeg vil gerne have at der kommer kød på bordet, hvor høj vandstandshævning er der snakke om, hvilke scenarier snakker vi om, hvad vil det påvirke. Det er lang tid vi har siddet her.

HBU: Jeg vil anbefale at kigger på tidsplanen i styregruppen og sørger for at man realistisk på følgegruppemøderne kan behandle de resultater der kommer frem. Det er ikke realistisk, at man på tre uger kan gøre dette

KVJ: Der nævnes også noget om landbrugets forhold i kommissoriet, så vidt jeg husker.

ARH: Hvorfor er juridiske forhold med?

MRO: Det drejer sig blandt andet om væsentlige ejendomsretslige spørgsmål. Hvordan I vil udtale jer, kan jeg jo ikke sige, men det kan fx vedrøre væsentlige ejendomsretslige spørgsmål, som I mener der skal tages højde for. Det kan også være andre lovgivningsmæssige aspekter, som I mener er væsentlige.

KHH: Vi kan enten vælge bare at sende vores referater med videre til styregruppen. Men vi kan også vælge at påpege hvilke aspekter vi synes er væsentlige og som vi synes styregruppen med videre.

- HBU: Jeg vil gerne støtte at der er et punkt der hedder "juridiske forhold". Jeg vil også gerne have et punkt der hedder "plangrundlag", da de ikke er uinteressante at vide. Dette kan komme ind under juridiske forhold
- SUN: For det første er vi rådgivende. Vi kan rådgive om hvad, men styregruppen behøver ikke at lytte til os. For det andet, synes jeg ikke at vi har produceret noget. Vi har haft nogen gode diskussioner, men dette er ikke et produkt – det er en proces.
- FLL: Det er vigtigt, at vi kommer med nogle korte klare holdninger til styregruppen. Den proces vi har været igennem har da været utrolig vigtig for at vi er nået dertil, hvor vi er i dag.
- ARH: Der skal foreligge andet end referater. Derfor fuld kredit for det. Det er et udkast, som jeg vil kigge på og revidere lidt.
- MIK: Jeg synes det er en god ide. Det er vigtigt for os at have noget, som der er noget struktur på. Hvor enige I kan blive, det må tiden vise. Men jeg vil gerne vide hvornår scenarierne tilgår gruppen, da det er vigtigt for den overordnede tidsplan.
- MRO: Helt enig. Der er lige nu "mange bolde i luften". Der foregår så mange ting så det er vanskeligt at komme med en meget fast tidsplan. Hvis der bare er en af de ting her, som forrykkes, så kan det rykke hele tidsplanen. Lige nu foregår biologiske feltarbejder, som er meget afhængige af tilgængelighed på matriklerne for konsulenten. De er også afhængige af modtagelse af forskellige eksterne data. Der er flere konsulentopgaver der løses af forskellige konsulenter, hvis en af disse ikke kan holde tidsplanen, så ryger hele tidsplanen. Når vi snakker om scenarierne, så er det specielt den hydrauliske modellering som er vigtigt. Den prioriterer COWI meget højt. De håber på at have den klar om to til tre uger. Det er vigtigt at disse kan suppleres med eventuelle ekstra prøveflader uden at dette forrykker tidsplanen. (Red., dvs. ca. medio juli. Modelleringen holdt tidsplanen i denne henseende og var genstand for mødet den 26. juni).
- KHH: Så er vi godt inde i noget sommerferie og hvad så?
- MIK: Det er væsentligt at I har mulighed for at forholde jer til konkret viden (den hydrauliske modellering). Så vi kan få så god rådgivning som muligt.
- MRO: Det er ikke til at ændre på det faktum er der er sket forsinkelser. Men jeg skal også sige, at da jeg snakkede med konsulenten, sagde de at det godt kan være at der pludselig kommer skred i hele arbejdet og så kommer resultaterne meget hurtigere.
- PCR: Sidste uge så vi på flyskanningerne. Det er vigtigt at man for lagt å-forløbet ind, så man for de korrekte målinger. Så må man hellere trække den lidt i den anden ende.
- SUN: Nu løber et mig koldt ned af ryggen. Præcis samme tid sidste år befandt jeg mig i samme situation. Mange af jer sad i en styregruppe for et naturparkprojekt, hvor vi blev lovet, at vores mening ville blive hørt inden afrapportering ville blive sendt til ministeren. Jeg ved ikke om I kan huske DFFE's rapport, som vi aldrig har set, på trods af utallige opfordringer også i det her projekt. Vores mening blev der først hørt, da rapporten for længst var sendt ind. Jeg vil meget gerne have ført til referat, at det vil ikke ske og at vi vil have god tid til at forholde os til de

scenarier og at vi vil have tid til at præsentere vores bagland for de scenarier før der bliver sendt nogen som helst afrapportering til ministeren eller noget som helst andet sted.

- KVJ: Hvis der stadig går to – tre uger, så er det mere vigtigt at vi drøfter konsekvensen af forsinkelsen. Jeg tager som forudsætning at vi kan behandle tingene, men nu må vurdere konsekvensen.
- HBU: Jeg kender ikke styregruppens tidsplan. Er der en deadline for det her på grund af politiske forhandlinger med videre, for ellers skrider det med et år? Det er vigtigt for mig at kende
- ARH: Jeg er enig i det som bliver sagt at vi skal have noget konkret. Jeg foreslår at det næste møde vi holder ligger lige før sommerferien og at der så foreligger noget. Så er jeg til gengæld også indstillet på at lægge to – tre møder ret tæt på hinanden. Vi kan ikke lave dem i sommerferien.
- MIK: Jeg spørger til det fordi der er en udfordring i at få enderne til at mødes, så der kan foreligge noget acceptabelt. Lad os nus se realistisk fremad. Det er også vigtigt fordi der i hele processen ligger at der skal foreligge en indstilling fra Følgegruppen.
- KHH: Hvis vi ikke kan få dynamiske modeller, så kan vi ikke afrapportere. Det er konklusionen på dagens møde. Vi kan stille en masse begavede spørgsmål, men vi kan ikke komme med en anbefaling. Vi kan ikke holde et offentligt møde uden noget konkret.
- HBU: Og man kan ikke annoncere det offentlige møde, når man ikke med sikkerhed kan sige at vi har resultater.
- FLL: Kan man ikke presse COWI til at blive færdig.
- MIK: Der er lagt op til at projektet kan indgå i finansloven. Vi skal have et produkt der er kvalitetsmæssigt er i orden.
- KVJ: Vi må have to typer af tidsplaner og så må styrelsen reagere derefter.
- SUN: En kort kommentar til Flemming om at vi kan presse COWI. Jeg har siddet til hvert eneste følgegruppemøde og ventet på at resultaterne. Jeg nægter pure at tage stilling til noget som helst, hvor vi lige "presser" noget igennem og så gør vi det lige hurtigt. Det gør jeg ikke. Så har jeg spildt min tid.
- KHH: Karsten stillede et forslag om to alternative planer.
- HBU: Det realistiske er om styregruppen og projektledelsen kommer med et revideret bud på en tidsplan. Man kan jo ikke gøre noget ved at aktiviteterne tager længere tid og at der er et netværk af sammenhænge. Hvis vi skal give en konstruktiv behandling, så skal vi have mulighed for at gøre det seriøst. Alle rundt om bordet her ved hvad det kræver. Jeg vil sætte pris på at have papirerne en uges tid inden mødet, hvis skal have en mulighed for at behandle dem.
- KHH: Vi prøver at få papirerne ud så hurtigt som muligt
- ARH: Det har vel hele tiden været planen at få to eller tre scenarier ud. Vi kan jo ikke klandre COWI for at komme med reviderede planer i forhold til de reviderede data. Men vi skal jo have nogle scenarier at vægte mod hinanden.

KHH: Det er også det jeg lægger op til, at det næste møde handler om dette.

KVJ: Når jeg foreslår to alternative tidsplaner, så er der jo mulighed for at aflyse et møde, men vi har fået sat noget i kalenderen med rimelig sikkerhed for, at vi alle kan komme.

Red. Se nedefor for den aftalte møderække, som efterfølgende er blevet revideret.

12. Nye mødedatoer

12.1 Møde COWI tegner og fortæller + første udkast til en afrapportering fra følgegruppen

12.2 Møde drøftelse af det endelige produkt

12.3 Offentligt møde imellem de to førnævnte møder.

Følgende datoer blev foreslået:

26. Juni Følgegruppemøde, såfremt resultater fra COWI ville være klar. (Red. mødet er afholdt)

1. August: Følgegruppemøde

7. August: Offentligt møde

10. August: Følgegruppemøde

Red. Bemærk, at planen efterfølgende er blevet ændret

13. Bordet rundt

SUN: Vi er blevet spurgt af Morten om vi vil være behjælpelige med at udpege, hvor der har været vand den 22. marts. Det vil vi gerne, men samtidigt gør det mig noget utryk. Skal jeg kontakte mit bagland for at spørge om dette?

MRO: Du er ikke den eneste, som vi er i kontakt med. COWI ser på data og ser på hvor der ser ud til at være større urealistisk vandrette flader. Langt hen ad vejen kan de klare det, men det du og I kommer med supplere det. De kan lægge nogen af de ting der er filtreret fra, så de kan se effekten af nordvendte skovkanter, huse med videre. Hvis der er tale om et tyndt snelag er det en uvæsentlig fejl, men hvis der fx ligger tyk sne på store sammenhængende arealer, så er der tale om en fejl.

SUN: Det der er tale om er at der var is med sne ovenpå, altså der hvor der var stående vand. Jeg vil gerne have ført til referat at jeg ikke står som garant for at jeg har fået øje på det hele. Jeg vil ikke læse i en rapport, at "foreningens repræsentant oplyste at....."

MRO: Det skal du heller ikke gøre

HBU: Jeg har sammen med en arkitekt arbejdet et stykke tid med tekniske løsninger for byggeri i lavbundsområder og fugtiggjorte områder. Det her er en interessant løsning, hvor man slipper for at grave, man bruger et pælefundament. Det løser flere problemer, så der ikke kommer krybdyr og padder op i huset. Det kan tåle fritstående vand rundt om huset

Red: HBU sendte materiale rundt

14. Eventuelt

SUN: Jeg vil meget gerne se DFFE's rapport, som der tages udgangspunkt i og som ingen har set og så sagde Flemming på sidste møde, at han havde modtaget en udtalelse fra Jægerforbundet, som ville blive lagt ud på nettet.

Red. Der arbejdes på SUN's første punkt. Jægerforbundets udtalelse er lagt på nettet.

Mødet afsluttet!